

Theologiae Spiritualis Scholasticæ Et Moralis Tomvs ...

Ad Mentem Doctoris Subtilis Joannis Duns Scoti D. Augustino Conformem

In quo tractatur de Providentia Divina, Prædestinatione & Reprobatione.
Item de Fide Divina, ejus veritate, obscuritate & credibilitate

Bosco, Jean a

Antverpiae, 1686

Concl. IV. Evidentia credibilitatis non debet esse absoluta; sufficit respectiva, quam rudioribus sæpè facit unius hominis auctoritas, & omnibus miraculum physicè tantùm evidens.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73708](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73708)

rentia revelationis, qualem parit miraculum metaphysicè evidens, non item physicè. Quæ ut melius intelligantur, pono sequentem Conclusionem: in ordine

CONCLUSIO IV.

Evidentia credibilitatis non debet esse absoluta: sufficit respectiva, quam rudioribus sæpè facit unius hominis auctoritas, & omnibus miraculum physicè tantum evidens.

Hæc Conclusio patet ex dictis Concluf. 1. & 3. pro majori tamen explicatione; Nota, evidentiam intellectualem prout distinguitur ab invidentia, consistere, secundum Lug. Disp. 2. Sect. 1. num. 10. in hoc, quod intellectus convincatur ab objecto, & necessitetur ad assentiendum, ita ut non habeat potentiam proximam ad dissentiendum: remota semper habet ex eo, quod voluntas possit impedire propositionem motivorum; ac per hoc actus fidei foret sufficienter liber, estò revelatio evidens, de qua egimus Sect. 1. Concl. 6. causaret talem necessitatem. Sed nunquid quæcumque necessitas antecedens ad assensum facit evidentiam? Negat Cardin. sup. quia, inquit, potest Deus necessitare, & determinare, intellectum ad assensum probabilem, vel obsecrum: & de facto voluntas per ipsam affectionem, & imperium efficaciter determinat, & necessitat intellectum ad assensum fidei obsecrum; imo proposito motivo probabili solum pro una parte, & non pro altera, necessitat fortasse intellectus ad assentiendum probabiliter; saltem, si non impediatur à voluntate. Sic ille. Posset etiam Deus, juxta eundem Auctorem, immediate seipso concurrere cum intellectu ad cognitionem evidentem de aliquo objecto, absque eo, quod præcedat aliquid necessitans in actu primo, neque in intellectu, neque etiam fortasse extra illum. Quare non potest conceptus evidentie consistere in hac necessitate antecedenti, sed debet explicari per necessitatem illam, quæ provenit ex eo, quod intellectus ab ipso objecto convincatur ad ejus veritatem non negandam. Quæ necessitas, & ejus differentia, ab omni alia necessitate explicari potest per hoc, quod omnis alia necessitas ad assensum, sive proveniat à voluntatis imperio, sive à Deo, sive ab inadvergentia ad alia motiva contraria, talis est; ut, licet in sensu composito non possit cum ea necessitate conjungi dissensus, possit tamen postea, perseverante memoriâ illius assensus præteriti, & motivorum ad assentiendum, intellectus dissentire, vel non assentire, cessante imperio voluntatis, & Deo non determinante, vel apparentibus motivis pro altera parte; un-

de apparet, intellectum non fuisse convictum ab objecto; alioquin, perseverante memoriâ objecti convincentis, non posset intellectus veritatem ejus negare.

Quando autem assensus est evidens, non solum repugnat, in sensu composito cum eo assensu conjungere dissensum (hoc enim etiam repugnat cum assensu probabilis) sed repugnat etiam stante memoriâ illius assensus præteriti vel motivorum, quæ ex parte objecti movebant, dissentire. Hucusque Eminen. ut ostendat, Conclusionem deductam ex revelatione evidenti verè esse evidentem, ita ut intellectus, suppositâ evidenti cognitione veritatis revelationis, nec jam, nec postea, dummodò maneat memoriâ assensus præteriti, vel motivorum, possit dissentire, quâvis etiam occurrerent motiva in contrarium; illa namque superantur à motivis prioribus; alias non fuissent motiva evidentia, sed obscura. Et propterea negat hic Auctor, ut vidimus Sect. 1. Concluf. 6. cum evidentia revelationis posse stare actum fidei, qui essentialiter est obsecrum; sed oppositum ibi ostendimus. Et iterum ostendo; quia, ut bene notat Vasquez 1. parte Disp. 135. cap. 3. ubi docet nostram sententiam; illa evidentia, quanta quanta est, solum est per principia extrinseca: ergo ex illis non potest evidenter ostendi nostro intellectui connexio prædicati cum subiecto in se; hæc enim est evidentia intrinseca rei, quæ per principia extrinseca non potest haberi; jam autem hæc sola evidentia repugnat obscuritati fidei, ut loco sup. citato fusè probavimus, videantur ibi dicta. Profecto hoc principium: *Quidquid Deus dicit est verum, sive Deus est summè verax*, nullam majorem habet connexionem cum hoc mysterio, v. g. Trinitatis in divinis, quàm cum quolibet alio; atque adeo per illud non ostenditur connexio extremorum inter se, secundum propriam ipsorum rationem; sed tantum secundum communem rationem, secundum quam convenire debet tantum res cum testimonio: unde idem est dicere, *Deus est unus; & trinus*, atque, *Deum esse unum, & trinum*, convenit cum testimonio, & revelatione Dei, quæ cum sint quid planè extrinsecum rei testificatæ, & revelatæ, non possunt causare intrinsecam ejus evidentiam. Verum (inquit Vasquez sup. in fine) si quis multum contenderet, hæc esse evidentiam rei in se; sed minùs evidentem, quàm per intrinseca principia, talem tamen, cum qua posset esse fides, imò ipsa simul sit fides, cum innitatur testimonio, ut proprio medio, non multum ego curarem. Ita Vasquez & nos cum illo.

Sed enim, dicit aliquis cum Lugone sup. num. 9. in fine, non requiritur ad omnem demonstrationem, quod fiat per propriam causam, vel proprium effectum; sed sufficit fieri per aliquid, quod se habeat per modum causæ, vel per modum effectus, ut constet ex approximatione ignis, quam evidenter cognoscimus

92.
Assensus evidens excludit dissensum.
Lugo.

Vasquez.

Evidentia credibilitatis nullam habet connexionem cum hoc mysterio.

Neque evidentia revelationis, aut veritatis.

93.
Neque evidentia revelationis, aut veritatis.
Lugo.

ex vehementi operatione. Resp. quòd, sicut per operationem ignis non evidenter ostenditur natura, vel essentia approximationis, eum operatio illa proveniat solum ab igne, sed plane ab extrinseco probatur necessitas approximationis in genere, quia causa non applicata non potest agere; sic identidem revelatio evidens nullatenus ostendit naturam, vel essentiam objecti revelati; sed solummodò extrinsecè probat necessitatem existentiae illius objecti, qualemque demùm in se sit; maxime eum illa revelatio non fiat per proprias species; sed solum per alienas, ut suppono. Itaque, ut revelatio sit evidens, sufficit, quòd evidenter cognoscatur, Deum loqui, licet non cognoscatur rem, quam loquitur per proprias species. Interim non negamus, quin intellectus necessariò assentiat illo casu Conclusioni, etiam ex vi illorum motivorum, sed dicimus; illa motiva non causare evidentiam intrinsecam quæ sola nequit stare cum fide. Addo adhuc unam objectionem ex eod. Auct. num. 11. Sicut ex vero non potest sequi, nisi verum; aliàs enim intellectus cogere ad asserenda duo contradictoria; ita si ex evidentibus sequeretur, necessariò aliquid invidens, cogere intellectus ad fatendum, præmissas non esse evidentes: quia vel cogere ad formidandum de veritate præmissarum, si formidat de veritate Conclusionis, sine qua præmissæ non possunt esse veræ; vel saltem cogere ad fatendum, non esse evidentes præmissas, eum non sit evidenter verum id, sine quo præmissæ non possunt esse veræ. Ad quod cogitur intellectus hoc syllogismo: *Evidens est, omnem revelationem Dei esse veram; sed evidens est, hanc esse revelationem Dei: ergo evidens est, eam esse veram, & per consequens objectum revelatum, esse verum.* Resp. ad Majorem: evidens quidem est, revelationem Dei esse veram, sive, verum esse, quidquid Deus dicit; at non veritate evidenti, sed obscurâ; quia propter testimonium, quod est motivum extrinsecum, ostendens quidem evidenter veritatem, sed veritatem obscuram. Vide dicta Sect. 1. Conclus. 6.

Itaque evidentia credibilitatis non debet esse absoluta, id est, talis, ex qua per infallibilem Consequentiam inferri possit existentia revelationis; sic quippe revelatio ipsa semper foret evidens, atque adeò, secundum Logonem nunquam daretur verus actus fidei, & quàmvis secundum nos illa evidentia non repugnet fidei, nemo tamen docet, illam esse necessariam ad verum actum fidei. Omnes ergo debent admittere, & verò admittunt, dari evidentiam credibilitatis distinctam ab evidentia revelationis, seu ab evidentia in attestante, ut Alii loquuntur. Sed in quo putas distinguitur? Non in alio, quàm quòd tali evidentia, scilicet credibilitatis, absolute possit subesse falsum, id est, potest aliquid proponi, tamquam evidenter credibile. quod tamen à parte rei est falsum; ac per hoc non cre-

ditur fide divinâ quantumcumque homo conetur credere; & hanc vocamus evidentiam respectivam; per quam aliquis determinatur ad judicandum, se peccaturum, si hic & nunc dubitet de existentia revelationis, est à parte rei revelatio non existat. Porro evidentia revelationis nequit subesse falsum, id est, non potest revelatio esse evidens de objecto non revelato, & hanc vocamus evidentiam credibilitatis absolutam.

Quæritur autem, an miraculum causet talem evidentiam, ut per consequens, an qui videt fieri miraculum, habeat evidentiam in attestante, ut vocant, illius doctrinæ, in cujus confirmationem fit. Equidem eum Deus possit facere miraculum ex alio fine, si sufficeret significet exterius, se non facere miraculum, in confirmationem fidei, nullo modo generabit evidentiam revelationis juxta omnes. Sin autem constet evidenter metaphysicè, fieri in confirmationem fidei, procul dubiò faciet evidentiam in attestante, sicut faceret voces externæ, aut alia signa, quibus Deus evidenter metaphysicè revelaret aliquam veritatem fidei. Sed quia ordinariè illa intentio Dei non ita manifestè constat, hinc miraculum, quodvis reddat doctrinam, in cujus confirmationem videtur fieri, evidenter credibilem; non tamen revelationem evidentem, saltem ordinariè. Pro- tuit Christus v.g. suscitare Lazarum mortuum, non ad testificandam suam divinitatem, sed ad misericordiam erga ejus Sorores, quæ fratri vitam desiderabant, & petebant, vel ad ostendendum suam omnipotentiam, vel ad alios fines; ergo licet constet evidenter miraculum ipsum, non potest evidenter ostendi veritas in cujus testificationem miraculum fieri videtur, tametsi fiat evidenter credibilis, quando nequeo prudenter dubitare, quin fiat in ejus testificationem.

Hinc oritur controversia; an Deus possit eum aliquo concurrere ad vera miracula, quibus hic vult confirmare aliquod falsum; sicut v.g. potest concurrere cum Sacerdote, qui sensibilibiter converteret panem in corpus Christi ad confirmandam falsam aliquam doctrinam, non quidem eâ intentione, quâ Sacerdos, sed aliâ; nempe verificandi potestatem traditam, & Sacramentorum institutionem. Ratio panis affirmantis est; quia sicut Deus, ut auctor nature, potest offerre suum concursum naturalem causæ secundæ, & dare illi virtutem operandi effectus naturales, licet prævideat, causam secundam abulurum virtute illâ, & concursu ad malum, nec per hoc Deus dicitur auctor, vel causa actus mali, quia effectus ille ponitur præter Dei intentionem, qui ex se intendebat actum bonum; ita, ut auctor supernaturalis, poterit dare agenti creato virtutem, & concursum suum offerre, & præparare ad opera supernaturalia, licet prævideat, causam secundam abuluram ea virtute, & concursu ad finem præsumum, nec per hoc tribuetur Deo abusus ille,

Quod Deus evidenter revelat est verum.

Scriptum

Non tamen evidentia veritatis, sed obscurâ tantum.

94. Evidentia credibilitatis non debet esse absoluta.

cum Deus illum non intenderit; sed usum bonum: Deus enim non dat virtutem operandi miracula ad confirmandam falsam doctrinam; sed ad confirmandam veram, vel ad alios fines bonos; agens autem creatum abutitur illa potestate ad finem pravam. Ita pro hac sententia arguit Lugo disp. 2. Sect. 1. num. 19. Videatur etiam Thom. 2. in 3. parte disp. 3. 1. Sect. 2. post 3. Conclus. ubi latius eam propugnat, quamvis nec ipse, nec Card. existimet, recedendum à communi sententia, quæ negat, Deum id posse facere, saltem in iis circumstantiis, in quibus non potest aliunde constare miraculum, prout procedit à Deo, non fieri ad confirmandam illam doctrinam falsam, sed ad alium finem bonum diversum; quia hoc esset planè Deum testificari aliquid falsum, ira (inquit Emin.) concludit tandem Suarez illa Sect. 2. 6. Hæc argumenta.

Sublebo verba Suarii, ut quisque melius intelligat ejus mentem. Hæc, inquit, argumenta (ut verum fateatur) sunt apud me difficilia, & vellem potius eorum solutiones ab aliis dicere, quam docere. Unde Durandus quæst. 1. Prologi illa breviter attingens propter ea negat, miracula facta in testimonium veritatis efficere evidentiam ejus. Cujus sententia fortasse est vera de evidentia mathematica, non tamen de evidentia morali, quæ sufficit ad convincendum intellectum, & non admodum præve dispositum. Quod ita declaro, supponendo id, quod in materia de fide latius doctetur, pertinere ad divinam providentiam, ut non permittat aliquid falsum suo sub nomine, & auctoritate ita proponi, atque exterius confirmari, ut secundum rectam rationem cogitant homines ad credendum, illud esse dictum à Deo, & assentiendum eâ certitudine, quæ omnem dubitationem expellat. Quia si Deus hoc permitteret, & cooperaretur ad omnia signa, & opera, quibus mendacium confirmatur, quamvis reverâ propriè non mentiretur (ut argumenta facta probant) attamen abuteretur supremâ suâ potestate in præjudicium suæ auctoritatis, quâ fide dignus existit. Nam si concurrentibus tot signis, & divinis operibus, exterius factis in confirmationem veritatis, adhuc posset subesse falsitas, nulla superesset via ad credendum Deo loquenti per homines, vel per signa, quod est contra divinam veritatem, & auctoritatem, quam ipsi oportet habere in dicendo. Propter hanc ergo causam existimo, esse moraliter evidens, fieri non posse, ut Deus concurrat cum homine ad perficienda vera opera supernaturalia, quod fieri non possunt, nisi virtute divinâ, & quod illa faciat in confirmationem salte doctrinæ, quam ut divinam, & à Deo revelaram proponit. Huc usque Sua-

Alii probant hanc sententiam; quia miracula vera sunt quasi sigillum divinum, quo Deus confirmat, & sigillat divinam auctoritatem doctrinam illam, juxta illud Marc. ult. *Domino*

uoperante, & sermonem confirmante sequentibus signis. Et illud ad Hebr. 2. Contestante Deo signis & portentis. Sunt ergo miracula testificatio- nis quedam, seu testimonia Dei. Sicut ergo Rex fecerit confirmans sigillo suo regio scrip- turam sui ministri continentem mendacia, videretur particeps mendacii, & deceptionis, medio quippe sigillo suo testificatur, & con- firmat contentum in ea scriptura: ita Deus mi- raculis veris confirmans doctrinam aliquam falsam particeps esset falsitatis, & deceptionis, & quodammodo mereretur, quod Deo re- pugnat, ut patet ex dictis Sect. 2. Atque ut Rex posset alicui concedere sigillum suum, esse praevidet, ministrum forte eo abuturum, ad aliquid falsum Regis nomine scribendum; haud equidem Deus. Resp. disparitas est: quia Deus in ipso actu sigillandi, seu operandi miraculum videt semper falsitatem doctrinae, ad quam confirmandam miraculi sigillum apponitur, atque deo videretur esse particeps deceptionis istius & falsitatis; non enim antea solum subscripsit, vel sigillum dedit, sed tunc subscribit, & sigil- lat. At verò Rex solum antecesserit subscrip- sit, vel sigillum dedit, nesciens falsitatem, quae postea in scriptura continenda esset, ut suppo- nitur; alioqui nec ipse Rex exoneretur ad de- ceptionem, seu falsitatem. Disparitas ergo est; quod Deus censetur loqui quando facit illa mira- cula, cum tunc fiat veritatem vel falsitatem; Rex autem, cum non sciat, ut suppono, quid in scriptura continetur, quando minister sigillas, non censetur per suum sigillum loqui; quia non testificatur id, quod de facto est, cum hoc non cognoscatur; autem esset tale sigillum, quod non posset apponi, nisi Rex prius sciret, quid continetur in scriptura, esset eadem ratio, id est, deberet Rex repetere sigillum, & non sigillare. Haec latius deducta vide apud Lugonem sup. n. 24.

Ex quibus inferi hic Auctor, quod Deus re-
neatur assistere lumino Pontifici, ne aliquod
falsum dogma Ecclesie proponatur, quia, suppo-
sita Christi promissione, jam Deus per Ponti-
ficem censetur proponere, & ideo non potest,
etiam ex alio fine, permittere, quod Pontifex
ex Cathedra falsum dogma proponatur, quia,
eum jam ex Dei institutione propositio illa
Pontificis sit quasi ejusdem Dei subscriptio,
& ipse Deus sciat optime veritatem, vel fal-
sitate doctrinae, quae suo nomine proponi-
tur, non potest permittere, quod falsa doctrina
suo nomine, & subscriptione proponatur,
quia participes fieret deceptionis, & falsitatis.

Sielle, Secunim, reponit quispiam, potest
Deus alicui dare donum sanitatis miraculose
conferendæ, quo ipse postea abutatur ad
confirmandam doctrinam falsam, sicut ante
dictum est de sacerdotibus. Resp. concedendo
totum; si Deus ita det istud donum, ut facile
possit constare, non id fieri ad confirmandam
veritatem fidei, sed ob aliquem alium finem;
v. g. si Deus alicui concederet in præmium
elemosinam, ut quoties veller, inveniret in
crumena

Homo ita
agens cense-
retur parti-
ceps men-
daci.

Estò homo
id posset, non
tamē Deus.

Quia Deus
censeretur
loqui fa-
ciendo mi-
racula.

99.
Deus tene-
tur assistere
Pontifici, ne
falsum
dogma pro-
ponat.
Lugo.

Objeſtio.

Solutio.

crumena duos aureos, si postea utatur illo miraculo, ut meretrici solvat, non censetur illud miraculum fieri à Deo ad illum finem turpem, sed in præmium elemosynæ.

100.
Miraculum fieri potest ad confirmandam veritatem tantum.

*Tum nequit Deus concurrere in casu quasi-
to.*

Lugo.

Secus, si concurrat ob aliam causam.

Circumstantia hic possunt significare.

101.

Quandò, inquit Suarez sup. in fine Sect. Deus dat potestatem ad supernaturale opus faciendum, considerandus est modus, & finis ejus. Quandò enim datur modo stabili ac permanenti, non ad confirmandam veritatem, sed ad aliquam publicam utilitatem, ut interdum datur gratia sanitatis, vel alia similis; tunc, licet quis diceret, se illa uti in confirmationem veritatis, non idèò statim esset illi fides adhibenda; sed utendum potius esset aliis regulis fidei certis & infallibilibus. Si verò potestas hæc, & usus ejus datur singulari, & extraordinario modo, ita ut non appareat alius finis, vel utilitas ejus, præter veritatis confirmationem, tunc certè maxime spectat ad providentiam divinam, non concurrere specialiter ad tale opus, quandò homo per illud intendit falsitatem persuadere, ac alios decipere. Quid ergo, inquis, si communiter sciatur, Deum concurrere ob alium finem, privatus autem quicumque id vellet? Resp. Card. sup. num. 25. in fine: id videtur esse per accidens, nec imputabitur Deo illa deceptio; sed ignorantia ejus, qui decipitur, eò quòd ignoret id, quod jam Deus sufficienter manifestaverat circa intentionem suam in eo miraculo.

Sicuti ut quis per voces non mentiatur, sufficit, ut eas proferat in tali sensu, quem in iis circumstantiis per se loquendo significare possunt, licet per accidens aliquis decipiatur, accipiendo illas ex ignorantia sua in alio sensu. Vide Sect. 2. Concl. 4. & 5. Sin autem, interrogante aliquo, an sis filius Pauli, qui reverà est tuus pater, tu respondeas, *Non sum*, credo, inquit Lugo sup. num. 26. quòd non excuseris à mendacio, & deceptione ex eo, quòd non habeas intentionem proferendi eas voces ad respondendum, sed ad probandam vocem, & exercendam linguam latinam, vel aliquid simile. Nam in iis circumstantiis voces illæ, per se loquendo, significant determinatè intentione respondendi. Sic ergo, infert Card. dicendum videtur de miraculis veris, quæ quidem in aliquibus circumstantiis determinatè significant auctoritatem divinam, contestantem & confirmantem doctrinam illam, & tunc non potest Deus illa operari, nisi in confirmationem doctrinæ veræ; alioquin enim deciperet, utendo signis, quæ determinata sunt ex se ad significandam talem contestationem. Secus verò esset, quandò ob diversas circumstantias possent aliud significare, licet aliquis, vel aliqui ob privatam ignorantiam deciperentur, ejus deceptionis Deus non esset auctor, nisi permissivè; non tamen Deus deciperet, cum non uteretur signis determinatè id significantibus, in iis circumstantiis. Sic ille.

Tu nota, non sufficere ad excusandum Deum à mendacio, quòd unus, aut alter sciat,

ipsum agere propter alium finem; sed oportet, quòd communiter astantes, & videntes miraculum fieri, id possint scire, & sciatur, quàmvis aliqui ex sua imprudentia oppositum judicent. Vide dicta Sect. 2. Concl. 5. quæ hic faciliè poterunt applicari. De cætero, ut finem imponamus huic conclusioni, rarissimum est, quòd aliquod miraculum sit hominibus metaphysicè evidens, ita ut intellectus nequidem imprudenter possit dubitare de ejus veritate; quæ multa quippe possunt demonis operà fieri, quæ miracula appareant, qualia fuerunt, quæ à Magis eorum Pharaone facta sunt: similiter, quæ fiunt ab Antichristo, etiam fortè suscitatio mortui secundum apparentiam; facile enim potest demon hominis mortui corpus assumere, illudque movere, & in eo loqui, aliaque humanas operationes exercere, ita ut homo ille resurrexisse videatur.

Unde neque conversio aquæ in vinum in Cana Galilææ, neque mirabilia opera, quæ Beata Virgo Maria in se experiebatur, secundum Lugo sup. num. 22. fuerunt metaphysicè evidentiæ miracula. Quid dicam de mirabilibus, quæ operabantur Apostoli? Possunt, inquit Lugo sup. num. 23. saltem imprudenter, & culpabiliter dubitare, an demon ipse ad eos decipiendos opera illa mirabilia fingeret, totamque illam illusionem suspicari demonem esse ad errorem suum magis confirmandum: quot enim miracula perfidus Judas in suo Apostolatu perpetravit, quibus non oblitibus, fidem veritatis sceleratissimè abiecit? Ita interrogat Emin. Ego autem non habeo quid respondeam, nisi verbum, *Nescio*, per quod solvitur omnis questio. Non memini me uspiam legisse unum miraculum à Judda perpetratum: ubi Card. legitur, nescio. Credo, Christum resuscitasse Lazarum à mortuis; & tamen nec hoc miraculum fuit tantum evidenter factum in confirmationem, & testimonium divinitatis, quin Judæi, maxime illi, qui non adfuerant, possent imprudenter de ea dubitare, cum etiam aliqui ex circumstantibus, illo viso, nihilominus illam non crediderint; fortè enim cogitabant, illud factum esse à Deo ex alio fine, neape propter preces Sororum Lazari, & ex misericordia erga illas, vel etiam imprudenter dubitabant, an foret verum miraculum divinum, an solum præstigium demonis, vel apparentiam, humano artificio compositam. Unde quandò D. Aug. Tract. 50. in Joan. propè finem, de hoc miraculo ait: *Tantà erat evidentiā diffamatum, tantā manifestatione declaratum, ut non possent vel occultare, quòd factum est, vel negare*; non debet intelligi de propria & metaphysicè evidentiā, circa veritatem miraculi; imò (inquit Lugo sup. num. 27.) videtur repugnare, quòd per famam tantam reducenda esset ad fidem humanam tantum, & publicantium id, quòd factum fuerat; sed potest intelligi de evidentiā circa famam ipsam, de qua fama & attestatiōe evi-

dentem constabat, nec negari poterat; vel certe de evidentia quadam morali circa factum ipsum; cum negari non posset factum illud, quod tot testes fide digni de visu testabantur. Sic ille.

Omitto sententiam, quæ assertit, Deum posse concurrere ad verum miraculum, quod in confirmationem falsi dogmatis offeratur, non esse evidenter improbabilem, interim ad rationem sup. propositam de concursu generali Dei ad actum malum, Respondeo: disparitatem esse, quod per hunc concursum, seu per istud malum, ad quod Deus sic generaliter concurrat, non censetur Deus loqui, aut testificari aliquid falsum; sed per vera miracula, quæ ex communi hominum sensu, à natura ipsa instructo censentur specialia signa, & signa, quibus Deus specialiter voluntatem, & mentem suam designat. Si tamen (inquit Card. sup. num. 29.) aliunde constaret, Deum alicui virtutem, & concursum generalem dedisse ad paranda miracula, sicut nunc constat, virtutem, & concursum generalem datum ad opera naturalia; jam tunc miracula illa non censentur signa testificationis divinæ, sicut nec nunc opera naturalia; quare eo casu non tribueretur Deo testificatio falsitatis ad quam homo miraculo abuteretur. Nos tamen non loquimur de illo casu, sed quando, per se loquendo, in his circumstantiis miraculum censetur procedere à Deo testificante doctrinam, in ejus confirmationem editur. Ita Emin.

A quo si petas; an fideles de facto, licet non habeant evidentiam metaphysicam de revelatione divina, & veritate objecti revelati, habeant tamen evidentiam moralem, Respond. sup. num. 40. in rigore loquendo, negativè, nisi sit quæstio de vocibus, & nomen evidentia moralis hic latius extendatur, quam in aliis materiis. Pro quo notat, evidentiam metaphysicam esse, quando clarè apparet, rem nullo modo aliter posse se habere, v.g. duo & duo esse quatuor: nihil posse simul esse, & non esse, & alia similia. Evidentia autem physica est, quando constat clarè, rem, licet metaphysicè possit aliter se habere, non tamen physicè, seu attentà virtute causarum naturalium, v.g. ignem applicatum subiecto capaci calefacere, sub accidentibus panis esse substantiam panis, & similia. Denique evidentia moralis dicitur, quando, licet metaphysicè non repugnet contrarium, neque etiam physicè, hoc est, attentà virtute causarum naturalium; apparet tamen clarè talis, & tanta difficultas, ut ratione illius nunquam contrarium ponatur, vel ponendum credatur in aliquo casu. Et ideo dicimus, esse evidentiam moralem apud nos de existentia regionis Indiæ, quam nunquam vidimus; quia, licet attentà virtute causarum naturalium, non repugnet physicè, quod omnes, qui nobis testificati sunt de Indiâ, mentiri voluerint; hoc tamen ipsum est adeo difficile, ut non credamus id unquam eventurum, ut tot, tamque diversi testes convenerint ad volendum

Tomus II.

nos decipere, cum tantà uniformità, & constantia, nobis eadem, diversis etiam temporibus, & locis, testificentur absque ulla discrepantia; & ideo dicimus, nos habere moralem evidentiam, & plusquam fidem humanam de Indiâ regione, quod sufficit, ut intellectus convincatur, nec possit, nisi per summam demeritiam, & obstinationem dissentire.

Hoc supposito, probat Card. suam doctrinam; quia facilius potest quis dubitare imprudenter de rebus fidei, quàm de existentia Indiæ regionis, ut patet experientiâ; plures enim de facto negant res fidei, quàm illam existentiam, non quod fundamenta nostræ fidei minora sint, imo sunt multò majora; sed ex eo, quod minùs clarè nobis proponantur: claritas enim motivi maximè deservit ad convincendum intellectum. Nec obstat; quod quis potius negaret Indiæ regionem, quàm fidem; hoc enim provenit ex pia voluntate, captivante intellectum in obsequium fidei. Resp. facilius dubitari de fide, quàm de Indiâ; quia homo non ita considerat semper motiva fidei; & ideo Hæretici negant fidem, non quia motiva ejus sint inevidentia, vel minùs evidentia; sed defectu considerationis motivorum fidei, ad quam considerationem pia voluntas disponit intellectum. Nos non dicimus, per motiva, seu motas veræ fidei, vel Ecclesiæ, de quibus hætenus egimus, mysteria fidei fieri evidentia, aut revelationem divinam evidentem; sic enim non essent objectum fidei, quod essentialiter est obscurum, ut patet ex alibi dictis; sed asserimus, tam revelationem divinam, quàm mysteria revelata fieri evidenter moraliter credibilia, ita ut manente consideratione Notarum fidei, sup. enumeratarum, facilius quis dubitari possit, & verò debeat, de existentia Indiæ, quàm de credibilitate mysteriorum fidei.

Interim confirmat Lugo suam sententiam; quia majus habemus fundamentum credendi res fidei, quàm conclusionem evidentem evidentia physica; & tamen assensus fidei non habet evidentiam physicam, quam habet assensus conclusionis in demonstratione physica; quia videlicet illud fundamentum fidei, ut puta auctoritas divina, non tam clarè proponitur. Hinc ad majorem evidentiam non sufficit, quod minùs prudenter possumus formidare. Ratio est; quia objectum prudentiæ est actio honesta in singulari, ac per hoc, quo plùs actio aliqua deviat ab honestate, & obligatione, eo magis imprudenter fit. Quia ergo, etiam cum minori claritate est major obligatio non dissentendi objecto fidei, propter auctoritatem Dei testificantis, ideo magis imprudenter dubitabitur de eo, & minùs prudenter negabitur, propter majorem oppositionem cum regula prudentiæ, distans majorem inhonestatem in ejusmodi dissensu vel dubitatione. Non ergo (concludit Emin. sup. num. 44. in fine) arguitur benè evidentia moralis ex eo, quod non possit aliquid prudenter negari, vel revocari in dubium, cum hoc argumentum sit à disparatis,

D d d

nempe

104.

Puncta fidei non sunt ita evidenter.

Sunt tamen evidenter credibilia, licet in se obscura.

205.

Etiā evidentia moralis in rigore intellectus, quid opponat Lugo.

nempe ab obligatione credendi, quod est obiectum prudentiæ, ad necessitatem, vel quasi necessitatem proveniente ab obiecto taliter apparente, quod est proprium evidentiæ. Sic ille.

107. Et si ei obijcias D. Thom. 2. 2. quæst. 5. a. 2. in corp. dicentem: *Si aliquis Propheta prænu-
tiet in sermone Domini aliquid futurum, &
adhibet signum mortuum suscitando, ex hoc signo
convinceretur intellectus videntis, ut cognosceret
manifeste, hoc dictum à Deo, qui non mentitur.* Resp.
Doct. Angelicum loqui de evidentiâ credibili-
tatis, non autem de vera evidentiâ rei, ut patet
ex verbis præcedentibus, puta: *Alio modo, quia
intellectus convincitur ad hoc, quod iudicet esse
credendum his, quæ dicuntur, licet non convincatur
per evidentiâ rei, sicut si aliquis Propheta &c.*
ut sup. Item ex verbis immediatè subsequen-
tibus: *Licet illud futurum, quod prædicatur, in se
evidens non esset, unde per hoc ratio fidei non tolle-
retur.*

108. Sed quæro ego; num aliquis docet, mira-
culum, aut alias Notas Ecclesiæ causare veram
evidentiâ rei, quæ tolleretur rationem fidei?

Neminem puto inveniri, qui non sit conten-
tus evidentiâ morali credibilitatis, id est, tali
evidentiâ, quæ cogat hominem iudicare, se
hic & nunc peccaturum, si mysteriis fidei sibi
propositis dissentiat. Et verò, qui audit Indiam,
aut Romam esse, censetne quia habet eviden-
tiam rei, sicut ille, qui vidit Romam, aut In-
diam? Existimas, quia per illam evidentiâ
tollatur ratio fidei humanæ? Si ergo testi-
monia eorum, qui Indiam, aut Romam viderunt,
causant evidentiâ moralem existentie earum
Regionum, ita ut quilibet nequeat pruden-
ter discredere; sed iudicaret, se hic & nunc
peccaturum contra fidem humanam, casu quo
ea obligaret ad credendum, quidni incidere
dicendum de motivis seu Notis fidei divine?
Puto itaque, intellectum cuiuslibet probè
considerantis has Notas, tam clare cognosce-
re credibilitatem mysteriorum fidei, quam
Indiam, seu Romam existere, consideratis testi-
monii eorum, qui illam viderunt. Atque hæc
satis de credibilitate fidei. Sequitur agendum de
habitu fidei.

SECTIO QUINTA. DE HABITU FIDEI.

1.

On disputo hic de essentia, seu natura fidei habitualis, id enim præstisti Sect. 1. Conclus. 1. quam vide; sed de eius infusione, unitate, subiecto proximo, & remoto &c. Si ergo quispiam me interroget, an detur habitus fidei per se infusus: Respondeo citius, & erit

CONCLUSIO I.

**Datur habitus fidei per se in-
fusus ac supernaturalis in
substantia.**

2. Quid habi-
tus per se
infusus.

Habitum per se infusum voco illum, qui secundum præsentem Dei ordinationem, ex natura, seu intrinsecâ sua essentia postulat produci à solo Deo. Porro, quod detur talis habitus fidei, est communissima sententia, ita ut opposita ad minus sit temeraria, tamen ratione naturali non possit convinci. Audite Doctorem Subtilem 3. dist. 23. quæst. unicâ sequentis tenoris: *Virum de credilibus nobis revelatis necesse sit ponere fidem infusam?* Ad quam Scotus, postquam ostendit, necessitatem non posse efficaciter probari ex ratione, quia fide acquisitâ possumus assentiri omnibus articulis,

Datur habi-
tus fidei per
se infusus.
Scotus.

tandem num. 14. respondet sub hac forma verborum: *Ad quæstionem tamen dico, quod oportet ponere fidem infusam propter auctoritatem Scripturæ, & Sanctorum: sed non potest demonstrari, fidem infusam inesse alicui, nisi præsuppositâ fide, quod velit credere Scripturæ, & Sanctis; sed infusâ nunquam ostenderetur: sed sicut credo, Deum esse Trinum, & unum, ita credo, me habere fidem infusam, quia hoc credo, & hoc à Deo, ut possit animam in actu primo: quia Dei est perfectè perficere, quando perficit. Unde sicut quando sanatur aliquem secundum corpus, perfectè sanatur per statum in quo est: ita etiam secundum animam: & quia in anima est imago Dei secundum tres potentias, quæ deformatæ erant per peccatum, ideo Christus reformando, sicut perfecit voluntatem per charitatem, sic intellectum per fidem. Sic ille. Item dist. 27. q. un. num. 19. loquens de habitu charitatis, inquit: *Quantum ad hanc conditionem habitus, scilicet quod ipse sit infusus; dico, sicut prius dictum est de fide, & spe, quod non potest probari per rationem naturalem esse tales habitus infusos; sed solum fide tenetur; & congruit bona apparet; quia quantum ad actum circa Deum immediatè, probabile est, quod non possit perfectè perfici suprema portio, nisi immediatè à Deo. Igitur secundum Scotum fide tenetur, dari habitum fidei per se infusum, non solum temerarium, sed etiam hæreticum fore.**